

Iskaja vsak dan razen nedelj in
prosim, da se prijavite.
Issued daily except Sundays and
Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostor
2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawrence Ave.
Telephone: Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIV. Cena lista \$0.00. Chicago, Ill., ponedeljek, 28. septembra (Sept. 28), 1931. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 226

Svopov načrt zavarovanja je pomanjkljiv

Slavni inženir bo gradil hišo

Vsak priden delavec ima lahko svojo hišo, pravi Hoover. Njegovo modrost potrjuje nova konferenca

Washington, D. C. — (FP) — V Washingtonu se spet pripravljajo na novo konferenco ameriških veleposlanstev z Main Streeta, da svetujejo Hooverju, kako graditi hišo s kurnikom za pečenje piške, dvojnimi garažami in brez kleti. Zadnje je posebno pereče vprašanje, če se hoče o sušiti deželo pregrešnih vinovih duhov, ki so opijanili večino delavcev, da so nesposobni za delo in rajši stradajo.

Konferenca, kot je bilo že poročano, se bo vrnila tri dni v pričetku decembra. Njen uspeh (kolikor so uspešne Hooverjeve konference, katerih je bilo že stotine) je zagotovljen. Saj je veliki inženir bunka zbral ovet ameriških biznismanov, med katerimi se briljantno sveti Maty Woll, da prične veliko akcijo za gradnjo domov — Hooverjevih hotelov. 25 odborov se pripravljajo na to, in ko se konference anide, bodo začeli rasti domovi s kurniki, dvojnimi garažami in brez kleti kot gobe po dežju.

Zyana vlada eicer ne misli postati splošni kontraktor, ker podpiranje alumnih distriktov v veleposlanstvih in gradnja domov spada v privatni inženirski svet. Tako je zagotovil deželo Veliki Graditelj, ki je naznanil pomembno listo svojih konferenčnih. Posabil pa je povedati, ali ni mogoče privatna inženirska odgovornost, da je že tisoče delavcev izgubilo svoje domove v tej krizi in tisoč jih bodo še izgubili, predno bo konec tragedije.

Sploh Hoover amatra, "da bi sleherni delavec dobrega karakterja in pridnih rok lahko imel v tej deželi svoj dom," kot se glasi njegova modra proklamacija. Jeserji, vsi tisti, ki si še niso zgradili svoje hiše, ki ne morejo plačevati obrokov ali davkov in jih radi tega zasegajo šerifi ali banke, so slabega značaja, delomrzni in nepridipravi! Vsaj to je Hooverjeva logika.

Obratno so pa Caponeji, spekulanti, falirani in nefalirani bankirji in drugi raketirji kristalnih značajev, pridni kot mravlje in najboljši državljani. Zato imajo palače, brezposelnosti bodo ali pa v Hooverjeve hotele, katerih streha je nebo, stene štirje vetrovi, tlak pa terra firma—zemlja.

Polomi bank v Illinoisu
Chicago. — Bančni polomi v Chicagu in ostalih krajih države se nadaljujejo. Te dni je zaprla vrata Rogers National Bank v Chicagu, ki je imela za \$892,000 vlog.

Dva dni pozneje je Commercial Savings Bank of Moline, Ill., pozvala državnega avditorja, naj prevzame kontrolo nad institucijo. Finančno poročilo za prvo polovico t. l., ki ga je izdala ta banka, izkazuje, da je imela vlog v vsoti \$1,601,837.

Opozicija bojkotirala volitve v Jugoslaviji
Belgrad, 27. sept. — Opozicijske stranke v Jugoslaviji so večer izjavile, da se ne udeležijo volitev za narodno skupščino in ne priznajo nove ustave.

prej kot priporočljiv tudi, ako bi bil izvedljiv. Baziran je na bojazni pred državnim zavarovanjem in je že radi tega protisocialen in z daljšega vidika delavstvu kot človeški družbi nevaren in škodljiv. Okrepil pa bi kapitalizem in se bolj zaslužil delavce.

MUKDEN V PE-STEH JAPONSKEGA VOJAŠTVA

Američke, britske in druge trgovine zaprte. — Krog stotih Kitajcev pobegnile iz Mukdena. Kitajske frakcije se združujejo

Tokio, 28. sept. — Na tisoče Japoncev beži iz Kitajske, kjer so se pojavile demonstracije proti Japoncem, se glasi poročilo, ki je danes zjutraj dospelo v Tokio. Poročilo pravi, da je kitajska vlada zavrgla apel glede protekcije Japoncev. Protijaponski izgredi so se pojavili v Hankowu, Peipingu, Hangchowu, Honkongu in nekaterih drugih kitajskih mestih.

Nanking, Kitajka, 28. sept. — Zunanji minister C. T. Wang je bil teško ranjen, ko je v njegov urad vdrila grupa studentov in protestirala, ker ni Wang vplival na Ligo narodov, da bi intervenirala v sporu med njo in Japonci.

Tokio, 26. sept. — Križarka "Tsuushima" je danes zjutraj odplula iz pristanišča Kyushu proti Sanghaju z namenom, da protektira japonske državljane v južni Kitajski, kjer napetost narašča.

Mukden, 26. sept. — Američke, britske in druge firme, ki so udeležene v mednarodni trgovini, so silno vznemirjene, ko Japonci zapirajo njihove trgovine in ovirajo njihove aktivnosti. Včeraj so naslovile peticijo na japonske vojaške oblasti, naj jim dovolijo obnove trgovinskih aktivnosti.

Američke družbe, ki so prizadele, so Standard Oil Co., Anderson & Meyer, General Electric Co., National City Bank, Fraxar Co. in General Motors. Poslovanje teh družb je bilo ustavljeno 19. septembra kakor hitro je japonsko vojaštvo okupiralo Mukden.

Američki trgovci tukaj izjavljajo, da je situacija resnejša kot je bila pred dvema letoma, v času rusko-kitajskega konflikta, ki je napotil ameriškega državnega tajnika Stimsona, da je interveniral v smislu Kelloggovega mirovnega pakta.

Mesto Mukden, ki šteje krog 400,000 prebivalcev, je popolnoma paralizirano. Edine aktivnosti predstavlja prodiranje japonskih čet, ki utrjujejo vojaške postojanke v okupiranem ozemlju.

Sodi se, da je več kot stotisoč Kitajcev pobegnile iz Mukdena v zadnjem tednu in strahu pred japonskim vojaštvom. Kitajsko

Konvencija kanadskega delavstva

Kongres zahteva splošno zavarovanje proti brezposelnosti in podpiranje javnih naprav

Vancouver, B. C., Kanada. — Kanadsko delavstvo, organizirano v Kongresu strokovnih uni, zahteva pravico in priliko do življenja za sleherni osebo. Ta sentiment prevladuje na konvenciji Kongresa, ki se združuje v tem mestu.

Konkretno oblikovanje tega sentimenta je razvidno iz programa, katerega je konvencija sprejela. Stališče kongresa je, ako privatni posamezniki ne morejo dati dela vsaj tistim, ki želijo delati, je pa dolžnost vlade, da skrbi, da ne bo nikdo trpel bode. In ker kapitalizem ne more dati vsaj prilike do dela, zahtevajo kanadski delavci splošno državno zavarovanje proti brezposelnosti ter starostno pokojnino, ki je še uvedena v vseh provincah razen dveh.

Dokler država ne izvede brezposelnostnega zavarovanja, zahteva Kongres, da federalna, provinčne in mestne vlade dajejo direktno podporo brezposelnim. Konvencija se je tudi izrekla za splošno zmanjšanje delovnika.

Važna zahteva Kongresa je podpiranje vseh javnih naprav, da se prepreči umetna nihanja kapitalizacije in odpravi profitarstvo. Od industriji, ki uživajo carinsko protekcijo, pa konvencija zahteva, da dajo pri upoševanju vrednost domačim delavcem.

Poleg zavarovanja proti brezposelnosti in starostne pokojnine zahteva Kongres tudi državno bolnišnično zavarovanje, obligatno podporo za starost, obnovo privatnih upoševalnic, boljše obratne šole, minimalno plačo za vse delavce, boljše protekcijo delavcev in otrok v industrijah in zvišanje šolske dobe za otroke. Te zahteve Kongres amatra kot remedure proti brezposelnosti.

Deset ubitih v avtomobilskih nesrečah

Chicago, 28. sept. — Deset ljudi je bilo večer ubitih v kolizijah z avtomobilom in na železniških križiščih v Chicagu in okolici.

prebivalstvo v zasedenem ozemlju šteje več kot petnajst milijonov duš.

Sangaj, 26. sept. — Razne frakcije rebelnih Kitajcev so se pričele združevati in pomagajo nacionalistični vladi pri organiziranju enotne fronte proti Japonci. V kratkem se bo v Sanghaju vršila konferenca, ki bo ukrepala o načrtih za ustavi-ven prodiranje japonskih čet.

ČIKAŠKE FIRME ZNIŽUJEJO PLAČE

Prizadeali so jeklariki in drugi delavci

Chicago. — (FP) — Akcija United States Steel korporacije je producirala epidemijo mesdnih redukcij v čikaških industrijah. Kompanije, ki so se prej obotavljale, so sledile zgledu jeklarke korporacije in pričele z redukcijami.

Stevline čikaške firme niso niti čakale na naznanilo jeklarke korporacije, temveč so pričele znižavati mesečne plače pred več meseci. V večini slučajih je jano, da so redukcije diktirali bankirji z grožnjami, da bodo odpoklicali posojila.

Prve, ki so sledile United States Steel korporaciji, so bile jeklarke družbe Inland Steel, Acme Steel, American Steel Foundries in Wisconsin Steel, ki so hitro naznanile, da stopijo mesčne redukcije v veljavo 1. oktobra.

Izgleda, da bodo mnoge firme in industrije izrabile "psihološki moment" in pričele z redukcijami. To je pokazala firma Wilson & Bennett. Ta kompanija, ki je postala notorna radi nizkih mesečnih plač, ki jih plačuje zlasti zamorskim delavcem, je v zadnjih mesecih še dvakrat reducirala mesečne plače in sedaj je naznanila še tretje znižanje.

Celo klarkom in drugim uradnikom, ki so upošeni pri Chicago Stock Exchange, bodo utegnene plače za deset odstotkov. Družbe, ki dosedaj še niso naznanile redukcij, bodo to storile v kratkem.

Italija zvišala carine na ameriške blage

S tem namerava pokriti deficit, ki ji grozi v tekočem fiskalnem letu. Velika Britanija tudi prizadeta

Rim, 26. sept. — Fakiščna vlada je večer z izredno kraljevo naredbo zvišala carino na importirano blago za 15%, da tako pokrije grozeči deficit v tekočem letu, ki je preračunan na 553,000,000 lir (\$29,900,000).

Ta naredba bo zlasti udarila ameriško trgovino, ker Združene države nimajo specialne trgovinske pogodbe z Italijo. Velika Britanija bo iz istega vzroka tudi občutila posledice zvišane carine.

Poleg tega je italijanska vlada zvišala cariniki davka na gasolin. Avtomobilisti bodo valed tega morali plačati pet centov več za vsak galon gasolina in tako se bo cena dvignila na 35 centov za galon.

Italijansko finančno ministrstvo se nadeja, da bodo dohodki iz tega vira pokrili obstoječi vladni deficit. Vlada pravi, da je velik deficit v prvih dveh mesecih tekočega fiskalnega leta povzročila svetovna ekonomska kriza. Italija je potrošila večje vsote denarja za javna dela z namenom, da zmanjša brezposelnost.

To metodo zvišanja državnih dohodkov je vlada odobrila raje, kot da bi zvišala splošne davke, o katerih se je govorilo v zadnjih tednih. Zvišanje carine ne bo prizadelo celotnega prebivalstva. Zvišanje carine doma in v tujemstvu z ozirom na stabiliziranje italijanske valute, sledeč akciji Velike Britanije, ki je suspendirala zlati standard denarne valute.

Washington, D. C., 26. sept. — Totalna vrednost ameriškega izvoza v Italijo za fiskalno leto 1931 je bila \$71,000,000. Izvoz predstavlja premož, bombaž, surov petrolej, mineralna olja in avtomobile.

Anglija se pripravlja na volitve

Premijer MacDonald želi dobiti mandat za izveditev vladnega ekonomskega programa

London, 26. sept. — Premijer MacDonald se je odločil za splošne volitve z namenom, da dobi od ljudstva mandat za uveljavljenje protektivnih tarifov in drugih zasilnih ekonomskih ukrepov.

MacDonald se je večer vrnil v London s počitnic v Sussexu in takoj pozval člane svojega kabineta na privatno konferenco.

Končno stališče angleške vlade o tem vprašanju bo objavljeno v ponedeljek.

Pričakuje se, da bo kralj Jurij v nedeljo 4. oktobra naznanil razpust parlamenta in razglasil generalne volitve.

Finančni minister Snowden bo brskone resigniral. Domneva se, da bosta resignirala tudi Herbert Samuel, tajnik za notranje zadeve, ter Donald MacLean, predsednik državnega prosvetnega odbora. Z odstopom teh bodo imeli liberalci priložnost, da uveljavijo ukrepe o zaščitnih tarifah, katere favorizirajo.

Velesila in izgon japon-skih čet iz Mandžurije

Is dogodkov v Mandžuriji je razvidno, da je japonska vlada krčila pogodbo Lige narodov in Kelloggovega mirovnega pakta

Washington, D. C. — (FP) — Po dolobnih pogodbah, katere je podpisala svet vsesili, med njimi Kelloggova pogodba, Velika Britanija, Francija in druge, v Washingtonu v februarju l. 1923, so te velesile obvezane protektirati suvereniteto, neodvisnost in teritorialno ter administrativno celotnost Kitajske, kadarkoli vidijo, da so te pravice v nevarnosti. Velesile lahko skličejo konferenco, na kateri določijo, kaj je treba storiti.

To je legalna baza za intervencijo, katero pripravlja ameriška vlada v primeru, da Japonaka v kratkem ne odpokliče svojih vojaških čet iz kitajskih mest, med temi Mukden, glavno mesto Mandžurije, Tsingtao in druga, katera so zasedle.

Pod pretvezo, da je bil japonski vojaški častnik po kratki obravnavi ustreljen kot vohun, ko je bil spoznan krivim na mandžurskem sodišču, so japonske čete vdrle v Mandžurijo in zasedle strateške točke in invadirale mesta. Dočim japonski sunanji urad izjavlja, da ne podpira ta nelegalni napad s strani vojaških čet, ameriški uradniki v diplomatični službi na Kitajskem poročajo, da je japonsko vojaštvo uprizorilo napad po navodilu vojnega ministrstva, ki ima direktno zvezo s cesarjem. Armada ne bi nikdar podvzela te akcije na svojo roko, ako bi bil cesar prepovedal sovražno. Valed tega je izjava japonskih uradnikov, da vlada ni kršila Kelloggovega mirovnega pakta in pogodbe Lige narodov, neutemeljena, ker dejstva govore drugače.

Ako ne bodo Združene države, Velika Britanija, Francija in druge države, ki so podpisale washingtonsko pogodbo, podvzele korakov, da se japonske čete izženejo iz Mandžurije, tedaj bodo pokazale, da so mirovne pogodbe brez veljave v kritični situaciji, kakršna je nastala valed invazije japonskih čet v Mandžurijo. S tem se bo komunistični vpliv na Kitajskem, zlasti med kmeti in delavci, povečal, ker bo podan jasen dokaz, da velesile ne drže besed glede protekcije suverene države.

Jetika mori rudarje v West Virginiji

Charleston, W. Va. — Več kot petstot ljudi je v zadnjih dveh letih umrlo za tuberkulozo, kot

LIGA NARODOV ODKLONILA POMOČ KITAJSKI

Apel kitajskega delegata je ignorirala ter sprejela pojasnilo japonskega zastopnika. Lord Cecil svetoval Kitajski, naj se direktno pogaja z japonsko vlado

Zeneva, 26. sept. — Svet Lige narodov, ki je večer razpravljal o kitajsko-japonskem incidentu, je opravičil postopanje japonske vlade in pokaral Kitajsko potem, ko je japonski delegat M. K. Yoshizawa pojasnil stališče svoje vlade. Yoshizawa je dejal, da je njegova vlada pripravljena odpoklicati vojaške čete kakor hitro bo uvidela potrebo take akcije.

Protest kitajskega delegata dr. Alfred Sze-a proti invaziji kitajskega teritorija, ubijanju kitajskega prebivalstva in uničevanju lastnine, je Liga ignorirala. Prav tako je Svet Lige narodov zavrgel zahtevo glede takojšnjega odpoklica japonskih čet iz okupiranega ozemlja. Peticija kitajske vlade glede imenovanja nevtralne komisije, ki bi preiskala incident in določila čas za evakuacijo kitajskega teritorija, je bila tudi ignorirana.

Lord Robert Cecil, angleški delegat, je predsedoval konferenci Sveta Lige narodov. Svetovni je kitajskemu delegatu, naj pojasni njegovo vlado z direktne pogajanj z Japonci glede vzpostavitve miru. Lord Cecil je ignoriral dejstvo, da je japonska vlada naznanila, da je Kitajsko poverila zadevo v rešitev Ligi narodov, in ker je japonsko vojaštvo invadiralo kitajsko ozemlje, ne more njegova vlada voditi direktnih pogajanj s napadalco.

Svet Lige narodov je zavzel popolnoma nasprotno stališče napram sporu med Japonci in Kitajsko kot v prvih dneh, ko je začel razpravljati o tem vprašanju. Izjava japonskega delegata je poslušal s največjo ugodnostjo in z vidnim zadovoljstvom, dočim je proteste zastopnika kitajske vlade prezrl.

Zvezna vlada preiskuje obdolžitve o graftu

Obtožbe se glase, da je butlegarski baron podkupil zvezne uradnike

Chicago, 26. sept. — Zvezni generalni pravdnik William D. Mitchell vodi že več tednov tajno preiskavo iz Washingtona glede obdolžitve, da je urad zveznega distriktnega pravdnika prejel vsoto \$75,000 od Frankie Lakeja in Terry Drugana, butlegarskih baronov, ki sta bila obtožena, da sta ogrožila zvezno vlado, ker nista plačala dohodninskega davka.

Ta informacija je bila objavljena sinoči potem, ko je bil zaslišan distriktni zvezni pravdnik George Q. Johnson. Pojasnjeno je bilo, da je bil poslan iz Washingtona posebni štab zveznih preiskovalcev, da doženejo resničnost obdolžitve in komu je bila vsota izplačana.

Preiskovalci bodo zaslišali poleg Johnsona tudi mrs. Myrtle Tanner Blackledge, bivšo načelnico zveznega distriktnega davčnega urada; A. P. Madenna, čigar agentje so zbrali evidenco, na kateri je slonela obtožba proti Lakeju in Drugganu; Pat Rocheja, načelnika preiskovalnega oddelka v uradu državnega pravdnika Swasona, ter večje število drugih.

kaže poročilo državnega zdravstvenega urada. Poročilo dostavlja, da je jetika zelo razširjena med rudarskimi družinami.

Is stavke pomorščakov angleške vojne mornarice proti znižanju plače. Vlada se je podala in obljubila motviti, da omili redukcijo. Noben stavar ni bil doslej aretiran in kaznovan.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Marčinski: za Združeno državo (svoje Chicago) in Kanado \$5.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Čehoslovansko \$7.50 na leto, \$4.50 na pol leta; za inostranstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, \$3.00 and \$1.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena glasila po dogovoru - Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement - Manuscripts will not be returned.

Member of the Federated Press

5557-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Finančni akrobatje

Angleški sterlingski funt, kateremu je MacDonaldova vlada izmaknila zlati prestolček, je začel padati. Normalna vrednost funta na zlati podlagi je bila \$4.80. Zadnji četrtek je še notiral \$3.82 na denarnem trgu v New Yorku. Obenem je "iz simpatij" - v finančnem žargonu rabijo same mile izraze - začela padati italijanska lira. Francoski špekulantje so v strahu, da se bo tudi frank začel smeriti "iz simpatij". In tako dalje po ekonomskem džunglu Evrope. Kadar vlada anarhija, ne manjka "simpatij" med bratci.

Sovjetska unija je tudi prizadeta. Sovjetska vlada ima precej kreditov v Angliji. To se pravi, da kupuje stroje in druge reči deloma na "puf", račune pa mora plačati v zlatih rubljah. V Moskvi so izračunali - kakor poročajo listi - da jih bo angleška valutna igra stala petindvajset milijonov dolarjev letno.

Medtem so se začeli ameriški visoki špekulantje, ki so sprva tolažili "suckerje", da angleška valutna igra ne pomeni "nič slabega za Ameriko", grdo mrdati. Nekaj časa so navijali cene na borzi v Wall Streetu, pa ni šlo dolgo. Počilo je in se spet vse skupaj zrušilo tja doli, kjer sta led in revolver. Na finančnih straneh metropolitanskih dnevnikov je spet panika in črn vprašaj.

Neki list ima karikaturu, ki kaže, kako sterlingski funt koraka po vrvi čez globok prepad. "Da bi le čez prišel..."

Tako gre igra. Milijoni ljudi je vrženih iz tira normalnega življenja. Milijoni so brez dela in na robu pomanjkanja najelementarnejših sredstev za obrambo življenja; ne vedo kaj bodo jutri jedli in kje bodo spali. Ampak špekulativna človeška sodrga se še vedno igra s življenjskimi potrebščinami in s tem se igra s življenjem milijonov.

"Saj ne bo nič slabega." - "Opa, opa, opa!" - "Črna kuga!" - "Konec sveta!"

Rdeči križ se je premislil

Kakor vse kaže, so glavni voditelji ameriškega Rdečega križa spremenili svoje stališče. Še nekaj mesecev nazaj so rekli, da Rdeči križ ne more pomagati stradalnim brezposelnim delavcem, češ, da brezposelnost - in prav takoj strajk - ni "an act of God" ali nesreča, ki jo Bog pošlje. Danes so menda drugih mnenj. Nekdo jih je moral podučiti, da Bog tepe ameriške delavce, ker jih ljubi, zato jim je poslal brezposelnost.

Naj bo kakor hoče, vest je tukaj, da bo Rdeči križ prihodnjo zimo pomagal nasičevati najbednejše v deželi. Pomagal bo vsaj toliko, da "ne bo izgredov".

Aha! To je torej. Rdeči križ ne bo pomagal - če sploh bo - iz človekoljubnosti, temveč iz strahu pred izgredi. Nekdo v Washingtonu nima mirnega spanja pa je pozval Rdeči križ na pomoč. Brezposelni delavci, ki bodo prihodnjo zimo popolnoma "down and out", naj dobe toliko grizljajev, da bodo mirni...

Strah je velik.

Na zborovanju Ameriške legije v Detroitu je nekdo rekel, da ima vsako ameriško mesto svojega Caponeja. To je res. In ne samo vsako mesto. Tudi vsaka narodnostna kolonija v mestih ima svojega Caponeja ali Kapončka. Vsaka večja slovenska naselbina ima koga, ki skuša biti - bi rad bil Capone.

"Plavbradec" Powers v West Virginiji, ki je obtožen umora dveh ženak in treh otrok, bi bil ako linčar pred nekaj dnevi. Velika množica moških je navalila na ječo, v kateri je bil zaprt in le bombam solzavcem v rokah policije se je zahvaliti, da je bil naval linčarske drhali odbit. Vest se tudi glasi, da policija pretepa Powersa v ječi.

Vse to je dokaz, zakaj se pojavljajo "plavbradci" in druge take človeške zveri. Dokler bo med nami barbarstvo pravilo "oko za oko in zob za zob", toliko časa bodo tudi bestialni umori, individualni in masni.

To pa je novica: Charlie Chaplin se je v Londonu sešel s "svetnikom" Gandijem in Charlie se ni smejal. Zakaj se ni vsaj zjokal?

Ne pozabite, reveži, da čez tri mesece pride božič!

Revizija: Blagor ubogim, kajti oni so v peklu...

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domaćih vesti, ki jih Prosveta prireja dnevno v koloni "Glasovi iz naselbin," naj vselej podpisujejo svoje polno ime in navedejo naj naslov, kar naj znači, da jamčijo za svoj prispevek. Poročila in dopisi naj bodo jedrasti, kratki in resnični; epizami morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo odzivali.)

Napačno pojmovanje

Milwaukee, Wis. - Naš stari bojevnik Radelj se je razhudil glede L. Ambrožičeve ideje, da pošljejo slovenski delavci svojega zastopnika v sovjetsko Rusijo. Kot zagovornik te ideje si jemljem prostost, da odgovorim Jožetu, dasiravno bi ga moral "vzeti v roke" Ambrožič sam.

Radelj razumeva stvar popolnoma napačno. Ne gre pri stvari za kako propagiranje ali povsipevanje naseljevanja v Rusijo, temveč edino le za socialistično propagando, ali bolje rečeno, za razširjanje socialistične ideje.

Kakor je vsem znano, se poslužujejo nasprotniki socializma, posebno med ameriški Slovenci, ugovora, da je sovjetski "eksperiment" propadel, da je ta ideja nemogoča; z eno besedo: da delavstvo ni zmoglo vladati in voditi svojega gospodarstva, industrije in trgovine, da je torej v tem odvisno od vladajočega razreda, od "višjih" slojev.

Splošno je znana Stalinova izjava, da bo največja propaganda za socializem uspeh ruskega delavstva in stalno izboljševanje njegovega življenjskega standarda. Če sedaj, ko v Rusiji ni brezposelnosti, temveč veliko pomanjkanje delavcev, ko je ta dežela edina, ki ne pozna gospodarske krize in stalno, z velikim razmahom napreduje, trepetajo denarni mogotci vseh kapitalističnih dežel in iščejo potov, kako uničiti delavsko državo.

Radelj mora biti znano, kako mogočno se je povsipevalo in se še povsipejuje socialistične ideje križem sveta že s tem, da so Dunajski socialisti dosegli tako velike uspehe glede delavskega standarda, posebno pa glede stanovanjskega vprašanja, katerega so na nadvse spreten način rešili in to v mestu, ki je bilo znano valed svoje kronične stanovanjske bede, po vsem svetu. Na Dunaj romajo že več let gospodarski veljaki in politiki iz vseh modernih držav sveta, da si ogledajo ta socialistični "eksperiment", o katerem se je pisalo cele knjige.

Toda kaj je to, razmeroma malenkostno delo dunajskih socialistov napram čudovitostim, doseženim po delavski vladi v Rusiji.

Radelj ima nedvomno popolnoma napačne ideje glede uspehov petletnega načrta in uspehov sovjetske vlade, doseženih v zadnjih 12 letih. Ne zamerim mu tega, ker se pač ni potrudil, kakor so se mnogi drugi, da si zagotovi vse številne časopise, revije in knjige, v katerih se je o tem vprašanju razpravljalo v teku tega leta. Kdor je vsaj deloma prečital poročila o položaju...

Toda kaj je to, razmeroma malenkostno delo dunajskih socialistov napram čudovitostim, doseženim po delavski vladi v Rusiji.

Radelj ima nedvomno popolnoma napačne ideje glede uspehov petletnega načrta in uspehov sovjetske vlade, doseženih v zadnjih 12 letih. Ne zamerim mu tega, ker se pač ni potrudil, kakor so se mnogi drugi, da si zagotovi vse številne časopise, revije in knjige, v katerih se je o tem vprašanju razpravljalo v teku tega leta. Kdor je vsaj deloma prečital poročila o položaju...

Radelj je slišal na Labor day 40 tisoč zborovalcev v Washington parku, "ki so soglašali z našimi govorniki, aplavdirali in pritrjevali" - Jože je velik optimist v tem oziru. Izmed teh 40 tisoč je bilo najmanj 30 tisoč takih, katere je predvsem skrbelo baš tisti dan, "How the game came out" in kateri bodo volili vrage ali pa boga, kakor hitro se jim bo iz Wall streeta povedalo, kateri je običajni "good man".

Sicer pa to vprašanje, izseljevanja ni tako strašno, da bi izčrpalo naše "bojne vrste". Rusija potrebuje tri milijone delavcev, toda sprejeti jih ne bo mogla še par let več ko po par deset tisočev na leto in to valed pomanjkanja stanovanj.

Nadalje piše Jože glede "izseljevanja iz dežele, kjer je vsa preobila in naseljevanja v deželo, kjer vsega primanjkuje". Glede primanjlovanja v Rusiji menda ne misli na luksuz, ker edino to je, česar se nimajo ruski delavci, posebno odkar se je vrnila zadnja žetev. Radelj menda ni zaljubljen v "luksum", katerega uživajo ameriški delavci? Glede pomanjkanja v Rusiji pa je nesmiselno govoriti, ker dokler je v deželi toliko dela, da primanjkuje delavcev, je pač težko govoriti o pomanjkanju. V vseh kapitalističnih deželah ni samo pomanjkanja vseh potrebščin med delavstvom, temveč tudi silno pomanjkanje dela.

Radelj je zelo naiven, ako misli, da bo sedanja kriza sprobrnila ameriško delavstvo česa več. Prav natanko mu lahko povem, kaj se bo zgodilo v prihodnjih desetih letih: Pri prihodnjih volitvah bodo ameriški delavci volili demokrata, ako pa se bo republikanski stranki posrečilo ustvariti nekako začasno "prospertito", pa bodo pozabili na vse nauke zatnjih "lačnih" jet in bodo volili po navodilu Wall streeta, kot običajno. Ako bo izvoljen demokrat, bo ta stranka...

Radelj je zelo naiven, ako misli, da bo sedanja kriza sprobrnila ameriško delavstvo česa več. Prav natanko mu lahko povem, kaj se bo zgodilo v prihodnjih desetih letih: Pri prihodnjih volitvah bodo ameriški delavci volili demokrata, ako pa se bo republikanski stranki posrečilo ustvariti nekako začasno "prospertito", pa bodo pozabili na vse nauke zatnjih "lačnih" jet in bodo volili po navodilu Wall streeta, kot običajno. Ako bo izvoljen demokrat, bo ta stranka...

Zaročenka čaka na letaka Dora Moyleja, ki je pred nekaj tedni poletel s tovarškim čez Pacifik z japonske proti ameriški strani. Letalo se je moralo spuščati na zapuščen otok in moštvo ruskega parnika je rešilo letaka.

Zaročenka čaka na letaka Dora Moyleja, ki je pred nekaj tedni poletel s tovarškim čez Pacifik z japonske proti ameriški strani. Letalo se je moralo spuščati na zapuščen otok in moštvo ruskega parnika je rešilo letaka.

Zaročenka čaka na letaka Dora Moyleja, ki je pred nekaj tedni poletel s tovarškim čez Pacifik z japonske proti ameriški strani. Letalo se je moralo spuščati na zapuščen otok in moštvo ruskega parnika je rešilo letaka.

skupala uvesti male reforme; boj se bo vršil v tem času med malimi in velikimi roparji, ker mali bodo hoteli na vsak način zavzeti mesta velikim. Po nadaljnjih štirih letih, ako bo razočaranje med ljudstvom dovolj veliko, se bodo volilci obrnili proti tej ali oni "tretji" stranki, katere bo slemopisila nadaljna štiri leta in ker bo v tem času razpad kapitalizma v Evropi končan, bo ameriški kapitalizem v strahu pred preobratom uvedel pravočasno reforme, ki bodo ameriškega delavca uspevale v sveto zadovoljnost za kako desetletje. Ne smemo namreč pozabiti, da je ameriški kapitalizem v marsičem podoben katoliški cerkvi, ki se zna prilagoditi vsakim razmeram in pri tem obdržati svoj vpliv, vsaj na zunanji, ako že ne v polnem obsegu.

Misel, naj ostanemo tukaj in pričakujemo tukaj v ameriškem suženstvu časov, ko se bo ameriški delavec zavedel in prišel do spoznanja, je nesmiselna. Ko smo se izselili iz Nemčije ali Avstrije, je imel socializem stokrat boljše izgled za zmago, kakor ga ima danes v Ameriki, pa smo vendar zapustili deželo in nismo čakali, dokler ne zmaga delavstvo. Tukaj pa naj sedaj trpimo, naj se irtvujemo in postanemo še večje žrtve nezavednosti in politične nezrelosti ameriškega delavstva.

S tem seveda ni rečeno, da hočem povsipevati kako izseljevanje - je popolnoma nepotrebno - vse to se bo razvijalo časi in razmeram primerno. "Iz evropskih dežel se naj izseljujejo", piše Radelj, ker tam so bolj potrebni. V evropskih deželah dobivajo delavci podporo, ako so brezposelni, kar jih čiti pred lakoto, tukaj pa so prepuščeni samim sebi in lahko poginejo na cesti.

Nadalje - nikdo ni mislil, da bi naša jednota prevzela kako odgovornost glede odpisovanja v Rusijo. V mojem dopisu omenjam sodelovanje uredništva, sem imel v mislih samo sodelovanje naših uradnikov v Chicagu kot privatne osebe, da bi s tem celotna akcija vzbujala več zaupanja med ljudstvom.

Predvsem naj upošteva Radelj dejstvo, da bo sovjetski petletni načrt končan v štirih letih, to je prihodnjo zimo in da je bil v mnogih industrijah ne samo še dosežen, temveč tudi že prekošen. Naj se zaveda nadalje, da služi uspeh sovjetske vlade po vsem svetu kot najboljša, najuspešnejša propaganda, kot jasen in neovrgljiv dokaz o resničnosti in potrebi socializma in obenem o neizdržljivosti kapitalističnega sistema. Prihodnjo leto bo delavska država lahko pokazala še neizmerno večje uspehe kakor jih kaže sedaj, medtem ko bo razpad v kapitalističnih državah še globlji. Naj se zaveda, da bo služilo to kot neovrgljiv nauk vsem tistim milijonom, ki še tava v temi in nazadnjaštvu, nauk, kateri jim bo jasno dokazal, da mora biti osvoboditev delavstva delo delavcev samih.

Spartak.

Čas je kratek

Cleveland, O. - Za idejo, ki je bila sprožena, da pošlje SNPJ delegata v sovjetsko Rusijo na praznovo 14-letnice ruske revolucije, je čas kratek. Zato je potrebno, da se čim prej dela na tem, da se pošlje delegata. Mnogi člani SNPJ se zelo strinjajo s to idejo in tudi želijo prispevati, ako je potrebno, za to stvar. Glavni odbor SNPJ bi lahko vzel to stvar v pretraj za gospodarski, nadzorni odsek in tajniki krajevnih federacij in društev, katere so v federacijah. In ko bodo te skupine stvar resno upoštevale, se bo to dalo čisto lahko doseči.

Nekateri smo o tem razmišljali in prišli do tega zaključka: osebo, katere bi se poslala kot delegat, bi stala vojna tja in nazaj krog \$400. Ali treba je več za druge stroške, ker bo treba imeti obleko in ko pride nazaj, seveda mora tudi imeti nekaj denarja, ker ob samem zraku se ne more živeti. Zato je potrebno delegatu od \$700 do \$800, katere vsoto bodo lahko krila društva. V naši jednoti je 600 društev in prišlo bi na vsako društvo okrog \$1 do \$2. Imamo nekatera društva, ki ne morejo plačati tega prispevka, ali imamo še nekaj društev, ki so še pri...

Nekateri smo o tem razmišljali in prišli do tega zaključka: osebo, katere bi se poslala kot delegat, bi stala vojna tja in nazaj krog \$400. Ali treba je več za druge stroške, ker bo treba imeti obleko in ko pride nazaj, seveda mora tudi imeti nekaj denarja, ker ob samem zraku se ne more živeti. Zato je potrebno delegatu od \$700 do \$800, katere vsoto bodo lahko krila društva. V naši jednoti je 600 društev in prišlo bi na vsako društvo okrog \$1 do \$2. Imamo nekatera društva, ki ne morejo plačati tega prispevka, ali imamo še nekaj društev, ki so še pri...

Nekateri smo o tem razmišljali in prišli do tega zaključka: osebo, katere bi se poslala kot delegat, bi stala vojna tja in nazaj krog \$400. Ali treba je več za druge stroške, ker bo treba imeti obleko in ko pride nazaj, seveda mora tudi imeti nekaj denarja, ker ob samem zraku se ne more živeti. Zato je potrebno delegatu od \$700 do \$800, katere vsoto bodo lahko krila društva. V naši jednoti je 600 društev in prišlo bi na vsako društvo okrog \$1 do \$2. Imamo nekatera društva, ki ne morejo plačati tega prispevka, ali imamo še nekaj društev, ki so še pri...

Nekateri smo o tem razmišljali in prišli do tega zaključka: osebo, katere bi se poslala kot delegat, bi stala vojna tja in nazaj krog \$400. Ali treba je več za druge stroške, ker bo treba imeti obleko in ko pride nazaj, seveda mora tudi imeti nekaj denarja, ker ob samem zraku se ne more živeti. Zato je potrebno delegatu od \$700 do \$800, katere vsoto bodo lahko krila društva. V naši jednoti je 600 društev in prišlo bi na vsako društvo okrog \$1 do \$2. Imamo nekatera društva, ki ne morejo plačati tega prispevka, ali imamo še nekaj društev, ki so še pri...

Nekateri smo o tem razmišljali in prišli do tega zaključka: osebo, katere bi se poslala kot delegat, bi stala vojna tja in nazaj krog \$400. Ali treba je več za druge stroške, ker bo treba imeti obleko in ko pride nazaj, seveda mora tudi imeti nekaj denarja, ker ob samem zraku se ne more živeti. Zato je potrebno delegatu od \$700 do \$800, katere vsoto bodo lahko krila društva. V naši jednoti je 600 društev in prišlo bi na vsako društvo okrog \$1 do \$2. Imamo nekatera društva, ki ne morejo plačati tega prispevka, ali imamo še nekaj društev, ki so še pri...

Veliki človek Avgust Forel

S svojimi 50-imi leti je opustil položaj ravnatelja umobolnice, ker je z vsem svojim znanstvenim delom tako zrasel nad to pozicijo, da bi ga ta ovirala. Preselil se je na deželo Chigny. Hotel se je v miru popolnoma posvetiti svoji znanstveni in propagandistični delnosti. Toda naval bolnikov je kmalu izpremenil njegov mirni dom v nekaj zavod za življenje. Nanj so se obračali bolniki z vsega sveta. Da pomaga vsem, ki so pomoči potrební, je ustanovil "ligo za moralno akcijo", čije loga je bila po Forelovem zasnutku: "Na strani moramo delati pri samih sebi, brez ru in prestatka moramo razvijati svojo ljubezen do pravičnosti, dobrine in resnice ter bijati svoje predsodke, svoje egoizme; drugi strani moramo pogumno stopiti socialnega boja in se tam boriti za dobro proti slabemu... Naš smoter je ustvariti boljše socialnega stanja, v katerem bo vsak dala pravičnost, resnica in človečanstvo."

Ta liga je kmalu postavila v Lausanne ljudski dom s čitalnicami, knjižnico, zbornimi prostori in brezalkoholno restavracijo delavcev. Nadalje je liga ustvarila v Lausanne organizacijo konsumentov s 6000 člani in družno tiskarno. Liga je prirejala stalno dajanja, ki jih je imel največ Forel. Da ni imel kdo pri imenu "liga za moralno akcijo" napačnega mnenja, moramo pojasniti, da Forel odklanjal vsako versko ali filozofsko ralo. Versko moralo je vedno pobijal, ker je imel za skrajno škodljivo, ker s svojim ukom o posmrtnem življenju in peklu vnaša to, da ljudje z vsemi silami ne delajo za stvaritev nebes na zemlji.

Najpomembnejše socialno-znanstveno lo iz te Forelove dobe v Chignyu je vsaka njegova knjiga "Spolno vprašanje", ki je izšla in še izhaja v vedno novih izdajah in je vedena skoraj v vse jezike. (Srbi imajo vod tega 600 strani obsegačajočega dela, da ga mi nimamo.) Do tedaj (1905. l.) so bili tri vrste knjig o spolnem vprašanju: porografske (umazane), potem knjige, ki bi bile moralne in ki so vso spolnost predstavljale kot pregrešnost, in končno čisto znanstvena za večino ljudi nerazumljivo pisane knjige. Forel je v razumljivem slogu razložil vse o no življenje in dal osnovno spolni morali, ki ni na socialnosti.

Izbruh svetovne vojne je vplival na rela tako, da je stopil tudi v politično življenje. Forel je bil vedno najhujši nasprotnik vojnega protivojnemu navdušenju je bil 1914. l. propagator.

1. Splošno razorožitev na morju in suhem;

2. ustanovitev združenih držav Evrope in mednarodnega razsodišča;

3. uvedbo "izgrednega" socializma, sistematičen boj proti izkoriščanju človeka od interesov privatnega kapitala, odpravi socialnih razlik, reforma šole po zgledu delovne šole in z obveznim poukom v maternem jeziku esperanto itd.

L. 1916 se je formalno organiziral v alno-demokratični stranki; tega ni storil prej radi svoje individualne liberalnosti. Ispad kulture v svetovni vojni ga je pa navdihnil prepričanjem, da more le mlado in mednarodno delavsko gibanje imeti tisto moč, ki bi stvarila nov svet; zato je čutil, da je dolžan formalno postane aktivni član socialnodemokratične stranke. Pri generalni stavki škega delavstva v novembru 1918 je postal vsa sila zagovarjal delavske interese. Še je tudi po vojni vedno zavzemal aktivno stališče napram vsakemu važnemu političnemu godku.

Ko je tudi žena postala socialistinja, njen 60. rojstni dan izdal knjižico "O pravem socializmu bodočnosti".

Tudi po vojni je napisal več znanstvenih del, izmed katerih je najvažnejši "Socialni svet mravelj".

V 83. letu starosti je smrt prekinila njegovo plodovito delo.

O samem sebi je dejal Forel:

"Kaj je torej moj jaz? Združen množski in duhovni učinek: 1. mojih podedovanih nagnostih lastnosti, 2. sekundarnih avtomatizmov, za katere se moram zahvaliti šoli, gam, časopisom in svoji okolici (ljudem stvarem); 3. temu pridejo 3. slučaj, nesrečne bolezni, smrt; ostane samo še 4. moje delo od otroških let do smrti. Toda to 4. ra zopet samo iz srečne ali nesrečne kombinacije 1., 2. in 3.

Kar sem postal, se moram zahvaliti mravljam in drugemu š. P. Hubru, Darwimu, Meynertu, Guddnu, Bernheimu, Franku Muenchnu in svoji ljubi ženi Ani.

Kaj še preostane za ponos, za obolenje mojega ljubelega "jaza"? Nič, popolnoma nič.

To skromno sodbo o sebi je izrekel, ki je bil velik in dober zdravnik, psihater, iskavalec mravelj, mislec in bojevnik za človeško bodočnost, bojevnik, ki je vedno sledno živel po naukih in zahtevah, ki jih propagiral.

Zato spada Forel med največje ljudi, zato pomeni njegovo ime program.

(-elj v Svobodi)

KONEC.

Slika kaže truplo špekulanta Benjaminu P. Collingusa, ki so ga našli umorjenega in zvezano na obrežju Long Islanda, N. Y., kjer imaše milijonarji svoja letovišča. Njegova žena pravi, da ni mogla videti trupla, ker se ni odločila, da bi šla na obrežje.

